

12.5.2015

Dnro 4282/4/14

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja

Esittelijä: Tarkastaja Peter Fagerholm

HENKILÖLLISYYDEN SELVITTÄMINEN JA SÄILÖÖNOTON EDELLYTYKSET

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 10.10.2014 saapuneessa kirjeessään Pohjanmaan poliisilaitoksen poliisimiesten ja poliisivankilan vartijoiden menettelyä säilöönotossa 5.10.2014. Kantelija kertoi joutuneensa kiinniotetuksi kieltäytyttyään antamasta poliisille henkilötietojaan. Kantelija katsoi, että hänet olisi tullut vapauttaa välittömästi, kun hänen henkilöllisyytensä selvisi. Lisäksi hän arvosteli poliisimiesten ja vartijoiden käytöstä sekä sitä, ettei hän yrityksistä huolimatta saanut vapaudenmenetyksensä aikana yhteyttä poliisivankilan vartijoihin.

2

SELVITYS

- - -

2.1

Selvitykset

Poliisipartion selvitys

Vanhemmat konstaapelit A ja B kertovat havainneensa partioinnin yhteydessä kantelijan Vaasan keskustassa. He tunnistivat kantelijan varmuudella henkilöksi, joka oli pari viikkoa aikaisemmin antanut vanhempi konstaapeli B:lle väärät henkilötiedot pahoinpitelyn selvittelyn yhteydessä.

A ja B kertovat perustelleensa kantelijalle syyn tämän henkilötietojen tiedustamiselle. Kantelija ei kuitenkaan suostunut kertomaan heille nimeään ja hän käyttäytyi välinpitämättömästi. He kertovat nähneensä, kuinka kantelija puhuttelun aikana yritti ujuttaa lompakkonsa seurassaan olleelle miehelle. Tämän jälkeen kantelija laitettiin poliisiauton takaosaan. Kantelijan kaveri tarkastettiin, mutta hänen hallustaan ei löytynyt kantelijan lompakkoa. Kun kantelija edelleen kieltäytyi antamasta henkilötietojaan, he päättivät kuljettaa hänet poliisivankilaan.

B kertoi kantelijan käyttäytymisen muuttuneen uhkaavammaksi ja vihamielisemmäksi heidän saavuttuaan poliisivankilaan. B:n mukaan kantelija muun muassa haukkui poliiseja ja ennen kaikkea poliisivankilan vartijoita. B:n mukaan kantelija riisui vaatteensa "raivon vallassa" ja "huitaisi ne pöytään" sekä "röyhistelivät rintaansa". Kantelija oli ollut silminnähden humalassa. B kertoi ennakoineensa, että kantelija olisi siinä mielentilassa voinut aiheuttaa kaupungilla konkreettista häiriötä. Tämä käsitys vahvistui B:n mukaan myös siitä syystä, että kantelija oli pari viikkoa aikaisemmin joutunut käsirysyyn kaupungilla.

B:n mukaan kantelijalle ilmoitettiin, että hänet otetaan kiinni rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi. Kantelija ei suostunut tulotarkastuksessa kertomaan sairauksistaan. B katsoi, että kantelija olisi alun perin saanut jatkaa matkaansa, mikäli hän olisi antanut poliisille henkilötietonsa. Vasta poliisivankilassa, kantelijan käytöksen ”räjähtäessä”, tehtiin B:n mukaan päätös hänen kiinniotostaan. B:n ja A:n mukaan vasta sen jälkeen, kun kantelijaa vietiin säilöön, hänen vaatteistaan löytyi lompakko, jossa oli hänen henkilöpapereitaan.

Poliisivankilan vartijoiden selvitys

Ylivartija C ja vartija D kertoivat kantelijan käytöksen olleen ylimielistä, aggressiivista ja erittäin poliisivastaista. Heidän mukaansa kantelijaa oli pyydetty ottamaan kenkänsä ja vyönsä pois. Tästä huolimatta kantelija oli riisunut myös housunsa ja paitansa. Häntä oli pyydetty pukeutumaan ja häntä varoitettiin putkan kylmyydestä. Tästä huolimatta hän ei C:n ja D:n mukaan suostunut pukeutumaan. D:n mukaan kantelija ei maininnut mitään refluksitaudistaan.

Välittömästi putkan laitton jälkeen kantelija oli alkanut potkimaan putkan ovea sekä soittamaan putkapuhelimella. C:n ja D:n mukaan hänelle vastattiin alussa useita kertoja, mutta kantelija oli joka kerta ainoastaan kysynyt, miksi hän on poliisivankilassa, ja koska hän pääsee pois. He kertoivat myöhemmin joutuneensa työkiireidensä vuoksi jättämään vastaamatta, koska kantelija ei heidän mukaansa kysynyt mitään uutta. He myös arvioivat, ettei hänellä ollut mitään hätää. Heidän mielestään kantelijaa kohdeltiin asiallisesti.

Pohjanmaan poliisilaitoksen lausunto

Pohjanmaan poliisilaitos katsoo selvitysten perusteella, että kantelijan kieltäytyttyä antamasta henkilötietojaan poliisipartiolla oli ollut poliisilain 2 luvun 1 §:n mukainen toimivalta henkilöllisyyden selvittämiseksi kuljettaa hänet poliisiasemalle, jossa esimerkiksi henkilötuntomerkkien perusteella tai muutoin henkilöllisyys voitiin selvittää.

Poliisilaitoksen käsityksen mukaan poliisilain 1 luvun 4 §:n vähimmän haitan periaatteen mukaisesti kaikki muut henkilöllisyyden selvittämiseksi tähtäävät toimenpiteet, kuten lompakon tarkastaminen, olisi tullut tehdä ennen säilöön ottamista, jos säilöön ottaminen olisi tapahtunut henkilöllisyyden selvittämiseksi.

Poliisilaitos toteaa poliisimiesten selvitysten perusteella, että kantelijan säilöön ottamisen perustetta voidaan pitää jossain määrin tulkinnanvaraisena. Poliisilaitos viittaa B:n selvitykseen ja toteaa, että päästyään poliisivankilaan kantelija oli alkanut keräämään uhoa ja käyttäytymään enemmän vihamielisesti. Kun kantelija lopulta kieltäytyi useaan otteeseen kertomasta henkilöllisyyttään, hänelle ilmoitettiin säilöönnotosta. Tältä osin B:n selvitys viittaa poliisilaitoksen mukaan siihen, että kantelijan säilöönottamisen perusteena olisi ollut kieltäytyminen henkilötietojen antamisesta. Poliisilaitos kuitenkin toteaa, että kantelijan lompakosta löytyi säilöönpanotarkastuksen yhteydessä hänen ajokorttinsa. Näin ollen kiinniottoa henkilöllisyyden selvittämiseksi ei ole poliisilaitoksen mukaan voitu pitää tilanteessa enää välttämättömänä.

Poliisilaitoksen käsityksen mukaan yksistään poliisimiesten tai vartijoiden nimittelemine, haukkuminen tai yhteistyöhaluttomuus ei osoita sellaista käyttäytymistä, jotka antaisi perusteltua syytä olettaa henkilön syyllistyvän poliisilain 2 luvun 10 §:ssä mainittuihin rikoksiin tai häiriöihin. Poliisilaitos kuitenkin toteaa, että kantelija oli ollut käytökseltään myös aggressiivinen ja uhakas. Tämän kaltaisen käytöksen takia on poliisilaitoksen mukaan voitu perustellusti päätyä arvioon, että hän saattaa vapaana ollessa syyllistyä edellä poliisilain 2 luvun 10 §:ssä mainittuihin rikoksiin tai häiriöihin. Poliisilaitoksen mukaan säilöönottoa rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi on myös kantelijan aikaisemman käyttäytymisen

perusteella voitu oikeudellisesti kestäväällä tavalla perustella. Tämä seikka olisi kuitenkin poliisilaitoksen mukaan ollut hyvä kirjata alun perin säilöön ottamista koskeviin perusteluihin.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan kantelijan säilöön ottamisessa ei ole aihetta epäillä harkintavallan ylittämistä tai epäasiallista toimintaa.

3

RATKAISU

3.1

Kantelijan henkilötietojen selvittäminen ja poliisivankilaan kuljettaminen

3.1.1

Lähtökohdat

Poliisilain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi oikeus saada jokaiselta tiedot tämän nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta hän on tavoitettavissa. Toisen momentin mukaan jos henkilö kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, eikä henkilöllisyyttä voida muutoin selvittää, poliisimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntemerkkien perusteella. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 2–4 momentissa säädetään.

Kolmannen momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus henkilöllisyyden selvittämiseksi ottaa kiinni henkilö, joka kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tai antaa siinä tarkoitetuista seikoista todennäköisesti virheellisen tiedon, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilöllisyyden selvittämiseksi. Kiinni otettu on päästettävä vapaaksi heti, kun tarvittavat tiedot on saatu, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua kiinniottamisesta.

Lain esitöissä (HE 224/2010 vp., s. 74) on todettu, että ”jos poliisin toimenpiteen kohteeksi joutuneella henkilöllä ei ole henkilöllisyyttä varmentavaa asiakirjaa mukanaan, eikä henkilöllisyyttä voida muutoin luotettavasti selvittää, poliisi voi käytössään olevia henkilörekistereitä apunaan käyttäen selvittää henkilöllisyyden esimerkiksi vertaamalla henkilön tatuointeja tai arpia taikka muita erityistuntemerkkejä poliisin henkilörekisteriin talletettuihin tietoihin. Ensisijaisesti henkilöllisyys tulisi selvittää konkreettisen tehtävän suorittamispaikalla ja vasta toissijaisesti poliisiasemalla.”

Henkilön kieltäytyminen antamasta henkilötietojaan ei yksin riitä hänen kiinni ottamiseen. Kiinniottaminen tulee kysymykseen vain, jos se on välttämätöntä henkilöllisyyden selvittämiseksi. Tällä tarkoitetaan em. hallituksen esityksen (s. 75) mukaan sitä, että kiinniottaminen on viimesijainen keino henkilöllisyyden selvittämiseksi. Henkilöllisyyden selvittämällä ei saa puuttua kiinni otetun oikeuksiin enempää eikä kiinniotetulle saa aiheuttaa suurempaa haittaa kuin on tarpeellista (em. HE s. 74).

Poliisilain 2 luvun 12 §:ssä säädetään turvallisuustarkastuksesta. Ensimmäisen momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisenä taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisimies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se perustellusta syystä on tarpeen poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi. Toisessa

momentissa säädetään, että henkilö tai hänen mukanaan olevat tavarat voidaan vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi.

Poliisilain 1 luvun 2 §:n mukaan poliisin on kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista. Saman luvun 4 §:n mukaan poliisin toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää, eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa, kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

3.1.2

Arviointi

Arvioitavanani ensinäkin on, onko poliisilla ollut perusteltu syy kuljettaa kantelija poliisivankilaan henkilöllisyyden selvittämiseksi. Totean ensin henkilöllisyyden selvittämisestä yleisesti seuraavaa.

Poliisilain 2 luvun 1 §:ssä edellytetään, että poliisilla on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi tarve selvittää jonkun henkilöllisyys. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että poliisimiehen on pystyttävä jälkikäteen perustelemaan identifiointitarve esim. henkilön mahdollinen yhteys tapahtuneeseen rikokseen tai järjestyshäiriöön, tuntomerkkien sopiminen esitettävänä olevaan henkilöön, pakeneminen tai muu poliisin vältteleminen tms. Pelkästään ”yleisluontoinen epäilyttävyyys” ei riitä perusteluksi. (Helminen–Kuusimäki–Rantaeskola: Poliisioikeus, 2012, s. 596.)

Kantelijan oli kaksi viikkoa aikaisemmin epäilty syyllistyneen pahoinpitelyyn ja hän oli tuolloin antanut vanhempi konstaapeli B:lle väärät henkilötiedot. Tämä selvisi vasta rikosilmoituksen kirjaamisvaiheessa. Edellä mainitusta syystä poliisipartiolla on käsitykseni mukaan ollut yksittäisen tehtävän suorittamiseksi tarve selvittää kantelijan henkilöllisyys. Tiedossani ei ole, että B ja A olisivat tunteneet kantelijaa entuudestaan.

Kantelija on itsekin kertonut kieltäytyneensä kertomasta poliisille henkilötietojaan. Kieltäytyminen ei kuitenkaan yksinään oikeuta kiinniottoon. Poliisilla voi olla muita keinoja henkilöllisyyden selvittämiseksi ilman kiinniottoa. Totean kuitenkin, ettei minulla ole käytettävissäni olevan tiedon valossa mahdollista enemmälti arvioida, millaisten tietojen pohjalta ja millä menetelmin kantelijan henkilöllisyys olisi voitu selvittää tai muutoin varmistaa ilman kiinniottoa hänen kieltäytyttyään kertomasta poliisille nimeään. Totean kuitenkin, että pelkkä niskoittelu ei oikeuta poliisia suorittamaan pakkokeinoin 8 luvun 30 §:n mukaista henkilöntarkastusta. Käsitykseni mukaan poliisilla on ollut laillinen peruste ottaa kantelija kiinni henkilöllisyyden selvittämiseksi.

Henkilöllisyys tulee ensisijaisesti selvittää konkreettisen tehtävän suorittamispaikalla ja vasta toissijaisesti poliisiasemalla. Tällaista menettelyä voidaan pitää vähimmän haitan periaatteen mukaisena. Tästä syystä tulee vielä arviotavaksi, oliko kantelijan kiinnioton jälkeen mahdollista selvittää hänen henkilöllisyytensä tehtäväpaikalla.

B ja A ovat kertoneet nähneensä kantelijan hallussa lompakon. Lompakon ”ujuttamisyritys” ei näytä kuitenkaan onnistuneen, koska kantelijan kaverin hallusta lompakkoa ei löytynyt. Käsitykseni mukaan poliisilla oli tuolloin perustellusti aihetta epäillä lompakon olevan edelleen kantelijan hallussa.

Kantelijaan kohdistettiin hänen vapauteensa kohdistuva toimenpide siinä vaiheessa, kun hänet sijoitettiin poliisiauton takaosaan. Tällöin poliisilla olisi käsitykseni mukaan ollut poliisilain 2 luvun 12 §:n perusteella oikeus tehdä hänelle turvallisuustarkastus sen selvittämiseksi, oliko hänellä mukanaan tunnistamista varten tarpeellisia asiakirjoja. Turvallisuustarkastus suoritetaan lähtökohtaisesti käsin tunnustelemalla mitä henkilöllä on yllään olevissa vaatteissaan. Lainvalmistelussa on todettu, että turvallisuustarkastus mahdollistaisi henkilön yllä olevien vaatteiden ja mukana olevien tavaroiden tietynasteisen tarkastamisen myös tavaroiden sisällön osalta (HE 224/2010 vp., 81).

Pidän erikoisena sitä, että A ja B kertovat tarkistaneensa tapahtumapaikalla kantelijan kaverin lompakon löytämiseksi, mutta heidän selvityksistään tai muutoin ei ilmene, että he olisivat tuolloin tarkastaneet kantelijaa lompakon löytämiseksi. Pidän käytettävissäni olevan aineiston perusteella selvänä, että kantelijan lompakko olisi löytynyt, mikäli hänelle olisi tehty turvallisuustarkastus. Selvitys, jonka mukaan hänen lompakkonsa löytyi vasta säilöönpanotarkastuksen yhteydessä, viittaa käsitykseni mukaan lähinnä poliisipartion passiivisuuteen sen etsimisessä. Pidän moitittavana sitä, ettei kantelijan lompakkoa pyritty löytämään viimeistään hänen vapauteensa kohdistuneen toimenpiteen (poliisiautoon laittaminen) jälkeen. Kantelijalta oli vain kysytty henkilötietoja ja kun hän oli kieltäytynyt niitä antamasta, hänet kuljetettiin poliisivankilaan. Pidän poliisipartion menettelyä tältä osin vähimmän haitan periaatteen vastaisena. Käsitykseni mukaan ei ole esitetty mitään konkreettisia perusteita sen tueksi, että kantelijaa oli ylipäänsä tarpeen kuljettaa poliisinvankilaan hänen henkilöllisyytensä selvittämiseksi. Totean, että hänen henkilöllisyytensä olisi käytettävissäni olevan tiedon valossa ollut selvitettävissä tapahtumapaikalla. Katson poliisipartion puuttuneen kantelijan oikeuksiin enemmän, kuin mitä on ollut välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

Kiinnitän vanhempien konstaapelien A:n ja B:n vakavaa huomiota vähimmän haitan periaatteeseen henkilöllisyyden selvittämisessä.

3.2

Kantelijan säilöissäpidon perusteet

3.2.1

Lähtökohdat

Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua, eikä vapautta riistää mielivaltaisesti, eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Perusoikeuksiin puuttumista tarkoittavat säännökset, kuten poliisilain 2 luvun 10 §:n 2 momentti, on pyritty muotoilemaan tarkkarajaisiksi ja täsmällisesti määritellyiksi. Lainsäätäjän tarkoittama perusoikeuksien suoja vesitty, jos näitä säännöksiä käytännössä tulkitaan laajentavasti. Kiinniotto ja säilössä pitäminen puuttuvat tärkeän perusoikeuden ydinalueelle. Näin ollen henkilökohtaiseen vapauteen puuttumisen edellytyksiä on tulkittava ahtaasti.

Poliisilain 2 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Pykälän 2 momentin mukaan henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide, eikä rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinni otettu voidaan pitää säilössä niin kauan kuin on

todennäköistä, että hän syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen taikka aiheuttaa häiriötä tai vaaraa, kuitenkin enintään 24 tuntia kiinniottamisesta.

Pykälän 1 momentissa tulee huomioida kaksi erilaista todennäköisyyskynnystä. Ensimmäinen henkilö voitaisiin poistaa paikalta, jos on perusteltua syytä olettaa, että hän käyttäytyisi säännöksessä mainitulla tavalla. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että jos henkilö käyttäytyy tavalla, jonka perustella on oletettavissa, että hän syyllistyy esimerkiksi toisen henkeen tai terveyteen kohdistuvaan rikokseen, voitaisiin mainittu henkilö poistaa paikalta. Toiseksi toimenpide voitaisiin kohdistaa henkilöön hänen aikaisemman käyttäytymisen perusteella, jos on todennäköistä, että hän syyllistyy säännöksessä tarkoitettuihin seikkoihin. Esimerkiksi jos sama henkilö lyhyen ajanjakson sisään useammin kuin kerran käyttäytyy säännöksessä tarkoitettulla tavalla ja voidaan päätellä, että hän tulee uudelleen käyttäytymään siten, voitaisiin hänet poistaa paikalta aikaisemman käyttäytymisen perusteella. (HE 224/2010 vp., s. 79.)

3.2.2

Arviointi

Kantelijan kiinniottopöytäkirjassa kiinniottoa on perusteltu seuraavalla tavalla:

"Kantelija antoi partiolle B/A väärät henkilötiedot 21.9.2014 selvitettäessä juttua - - -. Kantelija tavattiin normaalin partioinnin yhteydessä [ravintolan nimi poistettu] edustalta, ja partio päätti tarkastaa hänen henkilöllisyytensä. Kantelija ei ollut yhteistyöhaluinen. Vasta putkalla säilönottotarkastuksen yhteydessä kantelijan lompakosta löydettiin ajokortti, josta selvisi hänen henkilöllisyytensä. Kantelija käyttäytyi putkalla asiattomasti muun muassa nimitellen vartijoita ja uhoten. Kantelijan käytös oli sitä luokkaa, että hänen vapaana ollessa on suuri riski, että hän aiheuttaa kaupungilla häiriötä, tai jopa syyllistyy rikokseen. Tästä syystä hänet otettiin kiinni rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi."

Voin yhtyä poliisilaitoksen näkemykseen, jonka mukaan poliisimiesten selvityksiä kantelijan säilöön ottamisen perusteista voidaan pitää jossain määrin tulkinnanvaraisina. A, joka päätti kantelijan kiinniottosta, kertoi päätöksen kiinniottosta syntyneen silloin, kun he saapuivat poliisivankilaan. A kertoo, että tuolloin *"kantelijan käytös oli ylimielistä ja tämän lisäksi hän soitti suunsa"*. Lisäksi hän kertoo, että *"yhteistyöhaluttomuus jatkui ja ruumiinrakenteeltaan kookas kantelija alkoi myös käyttäytyä aggressiivisesti haukkumalla poliisipartion ja huutamalla vartijoille"*. Hän teki sen perusteella päätöksen kantelijan kiinniottosta rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi. B kertoo myös kantelijan alkaneen käyttäytyä poliisivankilaan saavuttua enemmän vihamielisesti. Hän toteaa myös, että *"kun kantelija oli lopulta kieltäytynyt useaan otteeseen kertomasta henkilöllisyyttään, hänelle ilmoitettiin säilöönnotosta"*.

Totean, että pelkkä henkilön yhteistyöhaluttomuus ja kielteinen suhtautuminen poliisiin, eivät saa olla säilöönoton tosiasiallisena syynä. Henkilön tuominen poliisiin tiloihin jonkin epäselvän seikan selvittämiseksi ei myöskään automaattisesti saa johtaa hänen säilöönottoonsa. Kantelijan kiinniotto on selvityksen perusteella perustunut poliisilain 2 luvun 10 §:ään. Tällöin poliisin on pystyttävä konkreettisesti esittämään perusteita sille, että on perusteltua syytä olettaa, tai henkilön aikaisemman käyttäytymisensä perusteella katsotaan olevan todennäköistä, että hän syyllistyy henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, mikäli hänet ei oteta kiinni.

Tässä yksittäistapauksessa ei ole käsitykseni mukaan esitetty sellaisia konkreettisia seikkoja, joiden perusteella olisi yksistään kantelijan aikaisemman käyttäytymisen perusteella ollut pääteltävissä olevan todennäköistä, että hän olisi syyllistynyt edellä mainittuihin rikoksiin tai että hän olisi aiheuttanut huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa, ellei hänet olisi otettu kiinni. Totean, että kiinniottopöytäkirjan perusteluissa ei ole edes viitattu kantelijan aikaisempaan käyttäytymiseen. Tähän on viitattu vasta poliisimiesten omissa selvityksissä. Kantelijan ei ole väitetty kiinniottoiltana käyttäytyneen kaupungilla millään tavalla uhkaavasti

tai aiheuttaneen häiriötä. Totean vielä käytettävissäni olevan tiedon valossa, että silloin kun kantelijaa epäiltiin pahoinpitelystä, A ja B olivat itse paikalla selvittämässä asiaa. He olivat tuolloin arvioineet, että kantelijan poistaminen paikalta oli riittävä toimenpide tilanteen rauhoittamiseksi. Kantelija ei siis tuolloin arvioitu aiheuttavan häiriötä tai vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, vaikka hänen epäiltiin hetkeä aikaisemmin syyllistyneen pahoinpitelyyn.

Kuin toisaalta arvioidaan, onko perusteltua syytä olettaa henkilön syyllistyvän säännöksessä mainittuihin rikoksiin tai hänen aiheuttavan häiriötä totean, että poliisilain 2 luvun 10 §:n 1 momentin soveltaminen edellyttää parhaillaan tapahtumassa olevaa huomattavaa häiriötä taikka välitöntä – so. heti uhkaavaa – vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Pelkkä yleisluontoinen epäily ei ole riittävää, vaan edellytetään perusteltua syytä olettaa hänen aiheuttavan häiriötä tai vaaraa.

Voin yhtyä Pohjanmaan poliisilaitoksen käsitykseen, jonka mukaan yksistään poliisimiesten tai vartijoiden nimittelemisen, haukkuminen tai yhteistyöhaluttomuus ei osoita sellaista käyttäytymistä, jotka antaisi perusteltua syytä olettaa henkilön syyllistyvän poliisilain 2 luvun 10 §:ssä mainittuihin rikoksiin tai häiriöihin. Siinä vaiheessa, kun A teki päätöksen kantelijan kiinniotosta, kantelija oli selvitysten perusteella käyttäytynyt lähinnä ylimielisesti ja hän oli kieltäytynyt edelleen antamasta henkilötietojaan. Hän oli lisäksi ”soittanut suutaan” ja haukkunut aggressiivisesti poliiseja ja vartijoita. Ei ole kuitenkaan väitetty, että kantelija olisi fyysisesti käynyt poliiseihin tai vartijoihin käsiksi tai yrittänyt tätä. Ei myöskään ole väitetty, että hän olisi uhannut jotakuta rikoksella. Lähinnä selvitykset viittaavat siihen, että hän on nimitellyt ja haukkunut poliiseja ja vartijoita, vaikkakin varsin aggressiivisella tavalla.

Totean, että poliisin toimintatapaa on arvioitava sen perusteella, mitä havaintoja poliisi teki tapahtumahetkellä ja millaisiin ratkaisuihin poliisi päätyi tekemiensä havaintojen perusteella ja mitä vaihtoehtoja tehdyille ratkaisuille tapahtumahetkellä oli olemassa. Kysymys poliisin toimenpiteiden oikeasuhtaisuudesta tehtävään nähden on kuitenkin aina jossakin määrin tulkinnanvarainen, koska sovellettava poliisilain säännös jättää yksittäistapauksessa poliisimiehelle jonkin verran harkinnanvaraa eikä poliisin keinovalintaan vaikuttaneita seikkoja myöskään ole jälkikäteen edes mahdollista yksityiskohtaisesti selvittää ja arvioida.

Katson kuitenkin, että kantelijan säilöönottoa ei mielestäni ole perusteltu oikeudellisesti kestäväällä tavalla. Saaduissa selvityksissä ei ole tuotu esiin riittäviä perusteita sille, että huomattava häiriö tai välitön vaara seuraisi, mikäli kantelijaa ei oteta säilöön. Käsitykseni mukaan kantelijan säilöönotto poliisilain 2 luvun 10 § nojalla olisi tässä tapauksessa edellyttänyt selvästi konkreettisempaa ja yksilöidympää nimenomaan kantelijan toiminnasta johtuvan häiriön tai vaaran todennäköiseen jatkumiseen perustuvaa syytä. Lisäksi ei ole esitetty perusteita sille, miksi ei paikalta poistamisen katsottu olleen riittävä toimenpide. Kantelijan kiinniotosta ja kiinnioton perusteluista vastaa viime kädessä vanhempi konstaapeli A, joka kiinniottopöytäkirjan mukaan oli päätöksentekijänä.

3.3

Muut kantelussa esitetyt asiat

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella katson, ettei ole ilmennyt aihetta epäillä poliisinvankilan vartijoita sellaisesta lainvastaisesta tai virheellisestä menettelystä, joka antaisi minulle aihetta toimenpiteisiin.

Kantelu ei muilta osin anna minulle aihetta toimenpiteisiin.

TOIMENPITEET

Kohdassa 3.1.2 toteamani johdosta kiinnitän vastaisen varalle vanhempien konstaapelin A:n ja B:n vakavaa huomiota vähimmän haitan periaatteeseen henkilöllisyyden selvittämisessä.

Lisäksi kantelijan säilöönottoa ei ole perusteltu oikeudellisesti kestäväällä tavalla. Kohdassa 3.2.2 toteamani johdosta kiinnitän vastaisen varalle vanhempi konstaapeli A:n vakavaa huomiotaan huolelliseen yksittäistapaukselliseen harkintaan päätettäessä henkilökohtaiseen vapauteen puuttumisesta.

Edellä todetussa tarkoituksessa lähetän A:lle ja B:lle jäljennöksen tästä päätöksestä.